

Received: 3 Nov 2020, Revised: 1 Dec 2020

Accepted: 4 Jan 2021

นิพนธ์ต้นฉบับ

การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

เด่นนภา ทองอินทร์^{1,*} วรพจน์ พรหมสัถยพรต² เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มญาติ กลุ่มภาคการเมือง และกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข จำนวน 70 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาระบบการที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่มี 6 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบริบทของพื้นที่และวิเคราะห์สภาพการณ์ (2) จัดประชุมวางแผนเชิงปฏิบัติการ (3) กำหนดโครงการ 1 โครงการ คือ โครงการเพื่อจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามประกาศ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติฯ เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางามของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู (4) ดำเนินงานตามโครงการ (5) ติดตาม นิเทศ สนับสนุนการปฏิบัติตามโครงการ (6) สรุปผลและประเมินผล ข้อเสนอแนะกลับไปสู่การพัฒนา ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลจากกองทุน และญาติ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัยในครั้งนี้

คำสำคัญ กระบวนการดูแล ผู้สูงอายุ กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

¹ นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* Corresponding author: dennapaT27@gmail.com

Original Article

The Development of Long-Term Care for the Elderly Dependency
System of Long Term Care Fund in Hanna Ngam Subdistrict
Administrative Organization, Sribunruang District,
Nongbualamphu Province

Dennapa Thongin^{1,*}, Vorapoj Promasatayaprot², Terdsak Promarak³

Abstract

This study was a participatory action research aimed to development of long term care for the elderly dependency system of Long Term Care Fund in Hanna Ngam Subdistrict Administrative Organization, Sribunruang District, Nongbualamphu Province. Participants were from three operational sectors including public sector, political sector and public health sector, group with 70 participants in total. Data were collected by using questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. The results showed that with operation in the area is 6 steps 1) studying and analyze the context 2) organizing a workshop plan 3) Establishing 1 projects 4) performing tasks as planned 5) following up on supervision and supporting for project implementation 6) summary and evaluation suggestions back to development. To do this, the dependent elderly was received care from the fund and related parties satisfied with the fund's operations, in addition to fund for long-term care to the elderly had been improved. The success factors were that the target groups have a responsibility to play a role in this study.

Keyword: Care Process, Elderly, Long-Term Care of the Elderly Fund

¹ Student (M.P.H.), Faculty of Public Health, Mahasarakham University

² Association Professor, Faculty of Public Health, Mahasarakham University

³ Lecturer, Faculty of Public Health, Mahasarakham University

* Corresponding author: dennapaT27@gmail.com

บทนำ

การดูแลระยะยาว (Long-Term Care: LTC) เป็นการให้บริการที่ครอบคลุมตั้งแต่การบริการทางด้านทางการแพทย์และการบริการทางด้านสังคม ที่ออกแบบเพื่อช่วยผู้ที่ป่วยเรื้อรัง หรือมีความพิการหรือทุพพลภาพ สูญเสียความสามารถในการประกอบกิจกรรมอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วย หรือความพิการ การพัฒนาระบบควรต้องมีความเหมาะสมกับวัฒนธรรม และคุณค่าของสังคมไทย การบริการควรเน้นให้ครอบครัวมีบทบาทหลักในการดูแล ขณะที่รัฐมีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุน ให้ความรู้ และเป็นตัวแทนดูแลกำกับคุณภาพของบริการและการดูแล โดยมีระบบที่รองรับสำหรับผู้ที่ยังไม่สามารถดูแลได้¹ เป็นบริการสุขภาพและสังคมที่มีทั้งรูปแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อตอบสนองความต้องการได้รับความช่วยเหลือของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน มุ่งเน้นด้านการฟื้นฟู บำบัด รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยสุขภาพเป็นสิ่งบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีสุขภาพที่ดีขึ้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย การมีสุขภาพที่ดีย่อมเกิดจากการที่บุคคลทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมสุขภาพของตนเอง ในทางกลับกันการที่บุคคลมีสุขภาพไม่ดีย่อมเกิดจากการมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพที่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสม² การดูแลสุขภาพคือการกระทำของบุคคลที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่

สุขภาพของตน³ และนอกจากการที่ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพของตนเองแล้วยังสามารถรับการดูแลจากบุคคลอื่นได้ด้วย หรือที่เรียกว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการกระทำที่ส่งผลในทางบวกมากกว่าทางลบ ซึ่งมีผลให้สุขภาพและความเป็นอยู่ของบุคคลดีขึ้น⁴

ในปี 2560 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ของประชากรทั้งหมด 65.50 ล้านคน ประเทศไทยกำลังมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเร็วมาก คาดประมาณว่าอีกไม่เกิน 4 ปี ข้างหน้านี้ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงขึ้นถึงร้อยละ 20.00⁵ จากการสำรวจของงานสถิติจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2559 มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 510,734 คน มีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 68,543 คน คิดเป็นร้อยละ 13.11 จำแนกประชากรสูงอายุรายอำเภอ โดยอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นอำเภอที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 2 ของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งมีผู้สูงอายุ จำนวน 22,058 คน คิดเป็นร้อยละ 12.40 ซึ่งตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2560 มีประชากรทั้งหมด 5,015 คน และเป็นผู้สูงอายุ 860 คน คิดเป็นร้อยละ 11.68 และมีแนวโน้มสูงขึ้น เมื่อข้อมูลในปี 2561 พบว่ามีประชากรทั้งหมด 7,429 คน เป็นผู้สูงอายุ 897 คน คิดเป็นร้อยละ 12.07⁶ ซึ่งจากการประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living : ADL) ปี 2560 พบว่า ผู้สูงอายุ

ในพื้นที่ตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 860 คน เป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม จำนวน 784 คน คิดเป็นร้อยละ 91.16 เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 8.84 จำแนกเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดบ้าน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 7.68 และเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดเตียง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 1.16 และปี 2561 พบว่า ในผู้สูงอายุจำนวน 897 คน เป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม จำนวน 809 คน คิดเป็นร้อยละ 90.19 โดยเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมด จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 9.81 จำแนกเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดบ้าน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 8.47 และเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มติดเตียง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 1.34 ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไป ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมจำนวนหนึ่งจะกลายเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเพิ่มขึ้น⁷

ปัจจุบันตำบลหันนางาม มีประชากรผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงที่ต้องการความช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันที่เพิ่มมากขึ้น และผู้สูงอายุระยะยาวยังไม่ได้รับการดูแลที่ดี ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ กับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การดำรงชีวิตของผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุต้องออกทำงานนอกบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านตามลำพัง ผู้สูงอายุจึงมีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุลัดตกหกล้ม ซึ่งอาจเกิดเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้จากสถิติการพบจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของตำบลหันนางามในปี 2561 นั้น

พบว่า มีผู้สูงอายุทั้งหมด 560 คน ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมด 42 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 ของผู้สูงอายุโดยเฉพาะพื้นที่ตำบลหันนางาม

จากข้อมูลและสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหันนางาม ได้ตระหนักถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงสนใจจะศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ตำบลหันนางามมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พื้นที่มีระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างต่อเนื่อง โดยการขับเคลื่อนของภาคท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม โดยการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม ภาควิชาการคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหันนางาม และภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกระบวนการวิจัยเชิงเทคนิค (Technical Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart⁸ โดยได้ดำเนินการศึกษาจำนวน 1 วรรบ

กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม จำนวน 70 คน ดังนี้ 1) กลุ่มภาคการเมือง และกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข จำนวน 39 คน ประกอบด้วย นักวิชาการสาธารณสุข กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัด กรรมการกองทุนตำบล 2) ญาติ ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 41 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด 1) ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มภาคการเมือง และกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข 2) ชุดที่ 2 สำหรับญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดสอบค่าความเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน (t-test)

จริยธรรมในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่ รับรอง 118/2563

ผลการวิจัย

การศึกษาระบบการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภูมีผลการวิจัย ดังนี้

ขั้นวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบ ได้แก่ ภาควิชาการสาธารณสุข ภาควิชาท้องถิ่น จำนวน 29 คน และญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 41 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มภาคการเมืองและกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข

ลักษณะข้อมูลทางประชากร พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 69.0 มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี ร้อยละ 34.5 ส่วนใหญ่มีสภาพคู่ ร้อยละ 75.9 ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ร้อยละ 75.9 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 65.5 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,000 – 20,000 บาท ร้อยละ 44.8 ส่วนใหญ่ใช้สิทธิการรักษาพยาบาลแบบประกันสังคม ร้อยละ 55.2 ตำแหน่งทางสังคมส่วนใหญ่เป็นกรรมการกองทุนตำบล ร้อยละ 51.7 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวส่วนใหญ่รับข้อมูลจากบุคลากรของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ร้อยละ 93.1

ด้านความรู้ ระดับความรู้แต่ละด้าน	ด้านการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม
เกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการ กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของกลุ่มภาค การเมืองและกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข พบว่า ภาพรวมส่วนใหญ่ความรู้ที่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 86.2 รายละเอียดดังตารางที่ 1	ร่วมในการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะ ยาวของของกลุ่มภาคการเมืองและกลุ่มวิชาการ ด้านสาธารณสุข ภาพรวมส่วนใหญ่การมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.21 (SD 0.31) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ระดับความรู้แต่ละด้านเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการบริหารจัดการ		
ความรู้ระดับมาก	27	93.1
ความรู้ระดับปานกลาง	2	6.9
ด้านการบริการด้านสาธารณสุข		
ความรู้ระดับมาก	22	75.9
ความรู้ระดับปานกลาง	7	24.1
ภาพรวม		
ความรู้ระดับมาก	25	86.2
ความรู้ระดับปานกลาง	4	13.8

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร	1.36	0.44	น้อย
ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ	1.36	0.46	น้อย
ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท	1.38	0.37	น้อย
ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ	1.31	0.34	น้อย
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจ	1.21	0.31	น้อย
ภาพรวม	1.32	0.35	น้อย

2) ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

คุณลักษณะทางประชากร พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.9 มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี ร้อยละ 48.8 สถานภาพสมรสส่วนใหญ่มีคู่ 68.3 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 51.2 ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 58.5 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 61.0 สิทธิการรักษาส่วนใหญ่ใช้สิทธิประกันสังคม ร้อยละ 90.2 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวได้รับจากบุคลากรของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ร้อยละ 73.2

ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวพบว่า ภาพรวมมีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 61.0 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก และภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.44 (SD 0.60) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว		
ความรู้ระดับมาก	35	85.4
ความรู้ระดับปานกลาง	3	7.3
ความรู้ระดับน้อย	3	7.3
ด้านการบริการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง		
ความรู้ระดับมาก	22	53.7
ความรู้ระดับปานกลาง	11	26.8
ความรู้ระดับน้อย	8	19.5
ภาพรวม		
ความรู้ระดับมาก	25	61.0
ความรู้ระดับปานกลาง	13	31.7
ความรู้ระดับน้อย	3	7.3

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบล
หันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ความพึงพอใจ	Mean	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านที่ 1 ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับจากบริการ	2.39	0.60	มาก
ด้านที่ 2 ความพึงพอใจต่อการประสานงานของบริการ	2.48	0.60	มาก
ด้านที่ 3 ความพึงพอใจต่ออรรถาธิบายความสนใจของผู้ให้บริการ	2.50	0.65	มาก
ด้านที่ 4 ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจากบริการ	2.53	0.65	มาก
ด้านที่ 5 ความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการ	2.44	0.63	มาก
ด้านที่ 6 ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ	2.28	0.64	มาก
ภาพรวม	2.44	0.60	มาก

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผนการปฏิบัติงานและกำหนดผู้รับผิดชอบ ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยนำโครงการที่ได้การยอมรับจากที่ประชุม และต้องการแก้ไขให้บรรลุจุดมุ่งหมาย มาจัดทำแผนการปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบ จึงได้โครงการเพื่อจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามประกาศ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติฯ เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางามของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

ขั้นปฏิบัติ (Action) การดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการเพื่อจัดบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามประกาศ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติฯ เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัน

นางามของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหันนางาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้รับการบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยหน่วยบริการ สถานบริการ โดยผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Care giver)

รายละเอียดการดำเนินงาน คือ แบ่ง

คณะทำงาน 3 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 เป็นคณะทำงานด้านการพิจารณาแผนการดูแลรายบุคคล จำนวน 5 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบและพิจารณากลับกรองแผนการดูแลรายบุคคล สำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ที่ได้รับการดูแลอย่างครอบคลุม ชุดที่ 2 เป็นคณะทำงานรับผิดชอบด้านการเงิน การบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและพัสดุ จำนวน 5 คน ชุดที่ 3 เป็นคณะทำงานด้านการ

ดำเนินงานกองทุนและงานอื่น ๆ จำนวน 4 คน ทำหน้าที่ดำเนินการจัดประชุม การจัดเตรียมเอกสาร สถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ การจัดระบบหนังสือรับ-ส่ง บันทึกรายชื่อและจัดเก็บเอกสาร

ขั้นการสังเกตผล (Observation)

ความรู้ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงพบว่า ความรู้หลังการดำเนินการมีมากกว่าก่อนการดำเนินการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value <0.001) รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบระหว่างความรู้ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงก่อน – หลังการดำเนินการ

ความรู้	n	Mean	SD	t	95%CI	p-value
ก่อนการดำเนินการ	41	15.83	2.70	8.88	3.11 – 4.94	<0.001
หลังดำเนินการ	41	19.85	0.69			

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบระหว่างความพึงพอใจของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงก่อน – หลังการดำเนินการ

ความพึงพอใจ	n	Mean	SD	t	95%CI	p-value
ก่อนการดำเนินการ	41	73.10	17.89	1.89	0.46 – 13.92	>0.05
หลังดำเนินการ	41	79.83	13.15			

การสะท้อนผล (Reflection)

ผลจากการสนทนาเพื่อค้นหาปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า การจัดกิจกรรมสามารถช่วยเพิ่มความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ได้มีการจัดทำแผนการดูแลรายบุคคล การขออนุมัติโครงการ การสนับสนุนงบประมาณให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การปฏิบัติตามแผนการดูแลรายบุคคล การติดตามผล การประเมินผลการดูแลตามแผนการดูแลรายบุคคล

ความพึงพอใจของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงก่อน – หลังการดำเนินการ

ความพึงพอใจของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พบว่า ความพึงพอใจก่อนและหลังการดำเนินการไม่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value >0.05) รายละเอียดดังตารางที่ 6

การดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและการรายงานผลการดูแลต่อคณะกรรมการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวตำบลหันนางาม ทำให้กองทุนดูแลระยะยาวด้านการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีการพัฒนา อีกทั้งกลุ่มข้อมูลกลุ่มภาคการเมืองและกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข มีความสนใจที่อยากจะแก้ไขกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีความกระตือรือร้นในการดูแลตั้งแต่เริ่มต้น เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและพร้อมเพรียง ปฏิบัติงาน

ที่รับผิดชอบอย่างมุ่งมั่น ออกติดตามและประเมินผลงานที่ดำเนินการร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งยังคอยให้คำปรึกษาอำนวยความสะดวก ติดตามประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และให้ข้อมูลสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลในชุมชน และร่วมประเมินผลสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน และส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้แนวคิดของ Kemis & McTaggart ดำเนินการตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของคณะกรรมการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนทั้งภาคการเมือง ภาควิชาการด้านสาธารณสุข และภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับวิราพรณ วิโรจน์รัตน์ และคณะ⁹ ที่พบว่าการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงนั้นควรมี 3 ภาคส่วนคือผู้ดูแลและครอบครัวเครือข่ายชุมชนและศูนย์บริการสาธารณสุขแต่ละภาคส่วนนั้นมีการสนับสนุนและ

ประสานงานกันในการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการบริการสุขภาพและทางสังคมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นองค์รวมทางด้านร่างกายจิตและสังคม ส่วนความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของคณะกรรมการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมลรัตน์ รอบรู้เจน¹⁰ พบว่าผู้ดูแลมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด และผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลสุขภาพจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนระยะการปรับปรุงรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญพึงพอใจรูปแบบอยู่ในระดับมากขึ้นไป สามารถให้ผู้ดูแลนำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของคณะกรรมการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลหันนางาม อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การดูแลระยะยาว (Long-term care) สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายสุขภาพเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง สอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์ และคณะ¹¹ พบว่า กระบวนการประชุมหารือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และญาติ (Case Conference) เพื่อจัดทำแผนการดูแลเฉพาะราย (individual care plan) เป็นเครื่องมือสำคัญในการบูรณาการการทำงานของ

ภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการบูรณาการ ต่อเนื่อง เชื่อมโยง ของบริการที่ผู้มีภาวะพึ่งพิงจะได้รับ สอดคล้องกับกัญญารัตน์ กัญญากาญจน์, จิตติมา โกศลวิตร และนฤมล บุญญนิवारวัฒน์¹² ศึกษา รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะ พึ่งพิงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบัง อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีผู้ดูแลหลักเป็นสมาชิกครอบครัว ให้การ ดูแลกิจวัตรประจำวันส่วนการดูแลโดยเครือข่าย ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเป็นการเยี่ยมบ้านและ การดูแลสุขภาพที่บ้านรูปแบบการดูแลระยะยาว แบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ/ผู้ดูแล 2) การดูแล ต่อเนื่องในชุมชน 3) บริการเชิงรุก 4) บริการใน สถานพยาบาล 5) การสร้างเครือข่ายและสร้าง การมีส่วนร่วม และ 6) การรับข้อมูลให้คำปรึกษา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ควรส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทหลัก ในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพราะจะทำให้ เกิดการดูแลอย่างผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงต่อเนื่อง

2) สนับสนุนให้ภาครัฐมีบทบาทในการเป็น ผู้สนับสนุน ให้ความรู้ และเป็นตัวแทนดูแลกำกับ คุณภาพของบริการและการดูแล โดยมีระบบที่ รองรับสำหรับผู้ที่ยังครอบครัวไม่สามารถดูแลได้ เป็น บริการสุขภาพและสังคมที่มีทั้งรูปแบบเป็น ทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อตอบสนองความ ต้องการได้รับความช่วยเหลือของผู้สูงอายุที่ไม่ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน

3) สนับสนุน พัฒนาศักยภาพผู้ดูแล และผู้ มีส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะ พึ่งพิงอยู่เป็นประจำ และจัดทำงบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยใน ครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มภาคการเมือง กลุ่มภาควิชาการ สาธารณสุข กลุ่มภาคประชาชนในตำบลหันนา งาม อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ได้ ให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมการวิจัย ทำให้เกิด กระบวนการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง จึงทำให้งานวิจัย ขึ้นนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

1. กนิษฐา บุญธรรมเจริญ และ ศิริพันธ์ สาสดี. ระบบการดูแลระยะยาว: การวิเคราะห์ เปรียบเทียบเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย. ราชบัณฑิตยสถานสาร, 14: 2551.
2. Pender, N. J. Health promotion in nursing practice (3rd ed.). Stamford, Conn: Appleton and Lange, 1996.
3. World Health Organization. Home-based long-term care: Report of a WHO study group. Geneva: WHO, 2000.
4. Cohen, S., & Syme, S. L. (Eds.). Social support and health. Academic Press, 1985.

5. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี 2559. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560.
6. สำนักงานสถิติแห่งชาติจังหวัดหนองบัวลำภู. จำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดหนองบัวลำภู. หนองบัวลำภู, 2560.
7. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหันนางาม. รายงานผู้สูงอายุ ประจำปี 2560. หนองบัวลำภู, 2560.
8. Kemmis, S & McTaggart, R. The Action Research Planer (3rd ed.). Victoria : Deakin University, 1988.
9. วิราพรธรณ วิโรจน์รัตน์ และคณะ. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น. วารสารสภาการพยาบาล, 29(3), 104-115, 2557.
10. สุวิมลรัตน์ รอบรู้เจน. การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. Pnu Sci J [Internet]. 2017Sep.15 [cited 2020Nov.3];9(3):57-9. Available from: <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/99136>
11. สัมฤทธิ์ ศรีอำรงสวัสดิ์ และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term care) สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : บริษัท ดีเซมเบอร์ จำกัด, 2561.
12. กัญญารัตน์ กันยะกาญจน์, จิตติมา โกศลวิตร และนฤมล บุญญนิवारวัฒน์. รูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงบังอำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยสัมพันธ์. 17(1), 2562